

cus jam non essent *supra* rationem. Deinde cum hujusmodi veritates non nisi a Deo manifestentur, et cum Deus sit etiam auctor rationis nostrae, repugnat ut opponantur rationi: secus veritas veritati adversaretur, et Deus erroris et veritatis auctor foret.

Postremam hanc rationem acutissime declarat S. Thomas (1) inquit: „Quamvis... veritas Fidei Christianae, humanae rationis capacitatem excedat, haec tamen quae ratio naturaliter indita habet, huic veritati contraria esse non possunt. Ea enim, quae naturaliter rationi sunt insita, verissima esse constat, in tantum, ut nec ea falsa sit possibile cogitare: nec id, quod Fide tenetur, cum tam evidenter divinitus confirmatum sit, fas est credere esse falsum. Quia igitur solum falsum vero contrarium est, ut ex eorum definitionibus inspectis manifeste apparet, impossibile est, illis principiis, quae ratio naturaliter cognoscit, praedictam veritatem Fidei contrariam esse. Item illud idem, quod inducitur in animam discipuli a docente, doctoris scientia continet, nisi doceat ficte, quod de Deo nefas est dicere. Principiorum autem naturaliter notorum cognitio nobis divinitus est indita, cum ipse Deus sit auctor nostrae naturae. Haec ergo principia etiam divina sapientia continet; quidquid igitur principii istis contrarium est, est divinae sapientiae contrarium, non igitur a Deo esse potest. Ea igitur, quae ex revelatione divina per Fidem tenentur, non possunt naturali cognitioni esse contraria.”

67. Opponunt contra I^m. propositionis partem. Homo ratione praeditus non debet admittere, nisi quod ratio suadet; atqui posse dari veritatis *supra* rationem, ratio non suadet; ergo.

Resp. *Dist. maj.* quod ratio suadet vel per motiva intrinseca, vel extrinseca, *conc.* tantum intrinsecam, *nego;* et *nego min.* Ratio dictat admittenda esse etiam ea, pro quibus pugnant certa motiva extrinseca. Quia porro sermo est non de aliqua cognitione determinata *supra* rationem, sed de possibilitate talium cognitionum, et possibilitas haec non est *supra* rationem, sed ex principiis naturalibus fluit, ideoque simpliciter negavimus minorem. Rationes quoque, quae possibilitatem cognitionum *supra* rationem ostendunt, non mutant earum naturam..

(1) *Contra gentil.* lib. I. cap. 7.

Instant I^o. Deus hominem intelligentia et ratione instruit ut revera intelligeret, et ea velut magistra uteretur; atqui, quae superant rationem, nequeunt intelligi: ergo qui ea admittunt, injuriam rationi et Deo inferunt.

Resp. *Dist. maj.* ut revera intelligere., quae sunt rationi propriae accomodata, *conc.* omnia prorsus, *nego:* et *dist. min.* nequeunt intelligi, id est, intrinseca convenientia vel pugna detegi, *conc.* nequit constare eorum possibilitas, vel, per extrinseca motiva, etiam existentia, *nego. min.* Magnum sane superbiae vel potius amentiae indicium est, vellemus omnia juribus propriae rationis subicere: Minoris distinctio ex jam dictis colligitur.

Instant II°. cum Rousseau (1). Deus noster non est Deus tenebrarum, sed lucis, nec nos intellectu instruit ut nihil intelligeremus, nec rationem concessit, ut eidem repugnaremus; ergo nequeunt dari cognitiones *supra* rationem.

Resp. *Dist. 1^m. part. ant.* non est Deus tenebrarum, sed lucis, in se, *conc.* relate ad nos, *subdist.* quatenus ab ipso habemus lumen naturale rationis, *conc.* quasi nihil debere latere intelligentiam nostram, *nego.* Ut hoc postremum verum esset, deberemus habere rationem infinitam. Eodem modo distinguatur 2^a. *part. ant.* ac difficultas immediate praecedens. Ad 3^m *part.* negandum est supposito m, quasi nempe admittendo cognitiones *supra* rationem, vis ipsi rationi inferatur; quin imo qui earum possibilitatem vel existentiam negat, rationi propriae turpiter contradicit, et similis fit caeco a nativitate, qui ex eo quod non valeret ideam colorum eorumque diversitatis sibi efformare, quodcumque extrinsecum motivum etiam sufficienter id suadens respueret, ipsumque colorum possibilitatem negaret.

68. Opponunt contra II^m. propositionis partem cum Bayle (2). Quae sunt *supra* rationem, non sunt rationi conformia; atqui quae non sunt rationi conformia; sunt *contra* rationem; ergo quae sunt *supra*, aequae possunt dici *contra* rationem.

Resp. *Dist. maj.* non sunt conformia *negative*, quatenus nullum naturale motivum intrinsecam in his cognitionibus

(1) *Emile*, tom. 3. liv. 4. praesertim in art. *Profession de la Foi.*

(2) *Diction. histor. et crit.* tom. 3. art. *Manichéens, Pyrrhon, Socin [Fauste]*, et tom. 4. *Éclaircissement 2.*

convenientiam ostendit, *conc. positive*, quasi nempe directa et realis haberetur earum oppositio cum ratione, *nego*, et ex opposito distincta *min. nego conseq.* Distinctio per se clara est, sed attendendum semper ad haec tria; 1°. aliquid cum ratione congruere; 2°. aliquid eidem opponi; 3°. *per se* nec congruere nec opponi, quia est supra limites ejus.

Urgent. Si quis eminus tyrrim quadratam velut rotundam apprehendat, dum ab alio audit eam esse quadratam, debet in animo suo efformare conceptum directe oppositum primo, sicut quadratum circulo; ergo a pari, cum aliqua cognitio *supra* rationem enunciatur, animus debet sibi efformare conceptum contradictorium rationi. Ita rursus insanit Bayle.

Resp. *Conc. ant. nego conseq. parit et supos.* Paritas non valet, nisi in suppositione, quod, antequam cognitionem *supra* rationem excipiam, jam de ipsa habeam didiversum et oppositum naturalem conceptum: ratio autem nostra priusquam haec veritas manifestetur; solam ejus generalem possibilitatem agnoscit; ergo non debet efformare conceptum contradictorium primo, qui non erat. Si quis vero de tali veritate falsum quemdam conceptum antecedenter sibi efformaret, e. g. si ethnicus quidam cogitaret de Deo, quasi unicum tantum subsistendi modum, seu personam haberet, deberet utique revelationem divinam excipiendo, errorem corrigere. Sed hoc non est vim propriae rationi inferre, cum error antecedens non ex ratione sequeretur, sed ex eo quod de objecto *supra* rationem sola naturali ratione judicare praesumpserit.

69. Addi quoque potest, ad mentem impiorum, haec velut extrinseca repugnantia, quasi nempe admissio cognitionum *supra* rationem humanae intelligentiae vires imminueret, et ab assecutionem veritatum naturalium ac *juxta* rationem praepediret.

At in primis falsum esse assertum, ex eo colligitur, quod cognitionum *supra* rationem possibilitas, quae sola ad praesentem quaestionem sufficit, non est *supra*, sed *juxta* rationem. Deinde haec assertio est una ex tot calumniis (1),

(1) Hic juvat advertere, quantopere interest nulli prorsus labori parcere, in quibusdam salem Metaphysicae quaestionibus accurate discendis et recte intelligendis. Etenim si unquam profecto hac nostra obscurissima luminum aetate, invenitur passim turba quaedam perversorum hominum, qui incredibili audacia quae ignorant blasphemant, dicentesque se esse sapien-

seu potius blasphemis, quas nostri temporis impii, vel impudentes eorum sectatores, effutire non erubescunt. Ete-

tes stulti fiunt, dum in communibus confabulationibus, et sermonibus eorum quaestiones seu potius dubia promovent circa praecipua moralitatis fundamenta, eoque magis in eorum petulantissimis dictis debacchantur, atque aures et mentes piorum evidentissimo periculo objiciunt, quo rarius offendunt quempiam, qui solidis rationibus eorum petulantiam atque inscitiam coram redarguat. At si bene intellecta fuerint, quae in hac propositione exposuimus, quaeque in superioribus dicta sunt, praesertim de bonitate divina, et permissione malorum, de praevisione actionum liberarum et providentia, de animarum spiritualitate immortalitate, atque cum his indirecte connexa poenarum aeternitate, necnon quae diximus de vi creandi, et quae inferius dicemus de materiae creatione, atque origine et duratione mundi, habebuntur satis valida arma ad impietatis, heu! nimis debacchantis, audaciam coercendam, atque istorum sciorum insaniam modeste arguendam.

Quia porro in communibus nuper dictis sermonibus, etiam *miraculorum* possibilitas, vel certitudo de eorum existentia, satis frequenter solet in controversiam adduci, praeter dicta in genere (*Logicae* part 2. art. ultim. num. 87. 88.) de certitudine eorum existentiae, haec pauca addimus de eorum possibilitate. Miraculum est *eventus, seu factum quoddam sensibile, extraordinarium, constantiae legum physicarum oppositum, cujus causa vel ratione sui, vel ratione modi et circumstantiarum, in ordine naturae physicae creatae non invenitur; vel ut alii volunt, est factum supernaturale, excedens vires totius naturae creatae; sive tandem fuerit praeter sive contra, sive supra leges naturae physicae.* Si itaque tale factum foret impossibile, id deberet erui, vel ex parte divinae naturae vel ex parte constantiae legum physicarum, cui hujusmodi facta derogant; at neutrum subsistit.

Non primum, quia divina virtus per constitutum rerum ordinem non est exhausta, neque extraordinarii eventus possunt dici non praevisi a Deo, vel in eo aliquam inducere mutationem, sapientiaeque ejus adversari, quasi nesciret talem rerum ordinem instituere, in quo hujusmodi exceptiones non essent necessariae; idque constat ex dictis de summa perfectione, scientia et immutabilitate Dei, et ex eo quod eventus miraculosi non sequuntur ex necessitate quadam ordinis physici a Deo statuti, sed pendent unice a voluntate divina, suntque simul cum omnibus aliis naturalibus eventibus ab aeterno a Deo praevisi, et subordinati ad manifestanda divina ejus attributa, juxta mensuram et modum, quem ipse constituit, apud quem ut loquitur S. Augustinus (*Lib. 1. Conf. Cap. 6. L. D.*) rerum omnium

nim etiam actu admissae veritates *supra* rationem, indicant tantum limites, ultra quos creatae intelligentiae ne-

instabilium stant causae; et rerum omnium mutabilium immutabiles manent origines; et omnium irrationabilium, et temporalium sempiternae vivunt rationes. Singula namque ut alibi (Lib. 83. quaest. quaest. 46.) ait, propriis sunt creata rationibus. Has autem rationes ubi arbitrandum est esse nisi in mente creatoris? Non enim extra se positum quidquam intuebatur ut secundum id constitueret quod constituabat, nam hoc opinari sacrilegum est. Non alterum, quia legum physicarum constantia praesertim in casu particulari, propter contingentiam naturae, est hypothetica tantum, subjiciturque supremo Dei dominio; neque exceptiones extraordinariae, utpote tales, tollunt sufficientem ac necessariam legum constantiam, ad ordinarias actiones nostras cum certitudine physica dirigendas ac disponendas; neque impeditio quorundam effectuum naturalium essentiam rerum destruit, cum actualis effectuum productio, sicut probavimus in Theologia (Cap. 1. art. 2. num. 15. ad Inst. in fine), ab essentiis rerum non dimanet.

Demum istae extraordinariae, et particulares exceptiones ab ordinario legum physicarum curso, non inferunt totius physici ordinis perturbationem, cum nec singula entia in eorum activitate aut constitutione ab omnibus aliis dependeant, et in iis quae mutuo dependent, si quae inordinatio sequi deberet, ab eadem divina virtute, exceptionem determinante, impedire possit. Ex eo autem quod plurium causarum naturalium, et praesertim *Geniorum* seu daemonum, vires minime perspectas habeamus, non sequitur omnia quae de miraculis narrantur inter vulgi errores et praestigia referenda esse; cum et omnium causarum naturalium efficaciam *positive* cognoscere non sit plerumque necessarium, ut verum miraculum a naturali effectu distinguamus, et quia divina providentia nunquam permittet, ut daemones quascumque tandem vires habeant, hominibus, qui facta miraculosa velut tesseram divinitatis *naturaliter* agnoscunt, illudant, eosque in invincibilem pertrahant errorem. Nulla itaque ratio intrinseca vel extrinseca habetur, cur facta miraculosa, aut *in se*, aut *quoad cognitionem* dicantur impossibilia et *contra rationem*.

Ex postrema solutione difficultatis, quae desumeretur ab ignota nobis vi geniorum sive daemonum, nemo potest recte inferre, nos hic velut tacite concedere, daemones posse vera miracula patrare, et non tantum mira quaedam. Etenim quidquid daemones vel quilibet genii, virtute eorum naturali contra consuetum et sensibilem legum physicarum ordinem in particulari praestarent, quod in se non repugnat, cum et homines valeant quosdam naturales effectus impedire, vel causarum vim

fas est vagari, nec ullam naturalem aliarum rerum cognitionem arcent; et licet ratione sui excedant vires intelligentiae nostrae, non sunt tamen nomina omni significatione destituta, habentque frequenter nexum aliquem cum cognitionibus naturalibus, quarum proinde stabilitatem firman, pondus argumentorum naturalium augent, mentisque ac rationis nostrae naturalem inconstantiam fontemque errorum inde manantem adeo limitant, ut postquam catholica Fides, quae veritates *supra* rationem seu *mysteria* continet, fuerit per mundum late propagata, pleraeque et gravissimae quaestiones metaphysicae et morales pro universaliter certis et probatis passim admittuntur, dum prius ab ethnicis philosophis ipsa earum fundamenta in

immutare, omne id adhuc in ordine creato physico et universali contineretur, atque a natura veri miraculi longe distaret: ad miraculum namque proprie dictum requiritur ut constet, factum aliquod extraordinarium et mirabile, si non quoad substantiam, saltem quoad modum vel circumstantias, tantum a divina virtute provenire, id est, Deo positive volente effici, (Dei enim *velle est agere*). Atque hoc sensu verum miraculum excedit semper vires totius naturae creatae, nec aliud sane intellexerunt, qui hoc in generali miraculorum definitione posuerunt, ut patet vel ex ipsa miraculorum in tres clases, sive ordines distributiones. Unde quaestio, an quaedam miracula, quae quoad substantiam spectata non postulant virtutem excedentem efficaciam totius naturae creatae, possint nec ne, patrari a quibusdam Geniis nobis ignotis, parvi ponderis esse videtur, nec ullam gravem necessitatem novae cujusdam definitionis eudendae importare; cum etiam ii, qui talem definitionem miraculorum tradunt, quam superius primo loco exposuimus, id ad naturam veri miraculi postulent, ut saltem *remote* non nisi a divina virtute proficiatur, sive Deo positive volente fiat: tunc enim tale factum erit certe indubia tessera illius veritatis pro cuius confirmatione patraretur. Hinc nos definitiones illas verbo tenus discrepare censemus, alias tamen, quae sensum mox declaratum non admitterent, prorsus respuendas esse arbitramur.

Atque haec generalis in Metaphysicas quaestiones facta animadversio sufficienter ostendit, neminem sanae mentis, propriique et publici totius humanae societatis boni studiosum esse posse, qui non videat, Metaphysicam re; et non tantum nomine semetipsam cunctis probare, suique utilitatem et praestantiam praeter ceteris naturalibus scientiis secum ipsa ferre, adeo ut non egeat extrinseca et fucata verborum commendatione, qua in ejus aestimationem ac diligens studium animi juvenum pertrahantur.

dubium vocabantur, aut saltem insanis opinionibus et ludibriis phantasiae deturpabantur.

ARTICULUS III.

DE FACULTATE SENTIENDI.

70. Facultatem sentiendi mediante organo corporeo animae nostrae inesse certissimum est. Indicat autem vim illam simplissimam, qua percipimus mutationes factas in corpore nostro, sive hae ab impressionibus objectorum externorum, ut in sensationibus resistentiae, extensionis, etc. sive a quadam agitatione interna partium corporis nostri provemant, ut in sensationibus sitis, famis, etc.; et en distinctio sensationum in *externas*, et *internas*. Internae istae sensationes non debent confundi cum sensu intimo, seu cum *interno sensu sui ipsius*, suarumque affectionum, et *sensu interno* aliquarum notionum, praesertim moralium de quo loquemur in *Ethica*. Vis enim sentiendi se ipsum, est animo essentialis, etiam quoad actuale exercitium; non eget ullo extrinseco determinativo; debet supponi ante quamcumque aliam perceptionem (1); nihil horum dici potest de facultate percipiendi mutationes corporis nostri; ergo hae facultates formaliter distinguuntur.

Qua ratione vis haec sentiendi a motionibus corporis determinetur, satis colligitur ex dictis (2). Hic vero inquiremus dumtaxat, quomodo ope hujus facultatis *primitiva* existentiae corporum et experimentalis cognitio acquiratur: an immediate ex sensatione tamquam factum quoddam, an vero mediante iudicio quodam implicito? Advertendum est autem, quaestionem hanc esse prorsus distinctam ab illa, quam instituimus in *Logica* (3) adversus idealistas: haec enim jam supponit certam cognitionem existentiae corporum in genere, et philosophice inquit dumtaxat modum, quo in *primam* eorum cognitionem animus pervenit.

71. Galluppi, in opusculis recens editis (4), primam sen-

(1) *Logicae* part. II. artic. 3. n. 45.

(2) Cap. 2. art. 4. n. 49.

(3) Part. II. art. 8.

(4) *Elementi di Filosofia*, tom. 2. cap. 2. § 12.

tentiam amplectitur, statuens quamlibet sensationem esse non solum subjectivam, sed immediate objectivam, id est, relativam ab objectum, et eodem modo ac sensus nostri *ego* exhibet subjectum internum, et conscientia modificationes hujus subjecti, ita sensationes exhibent immediate objecta externa. Cum enim, inquit ipse, omne objectum vel est *ego*, et meae modificationes, vel aliquid mihi extrinsecum, et cum *ego* et meae modificationes, ac proinde etiam sensationes, sint objectum conscientiae ab ipsa conscientia distinctum, remanet ut objecta externa sint objecta immediata sensationum ab ipsis sensationibus distincta. Dicere in super: *sentio, et illud quod sentio non est aliquid*, idem est ac dicere: *sentio, et non sentio*.

Hisce rationibus non acquiescimus, et oppositam sententiam defendimus. 1°. Nequit dici quaelibet sensatio immediate objectiva, quia adsunt etiam sensationes revocatae, et phantasmata ad arbitrium conficta, quae et relativa sunt, et aequali frequenter vividitate animum afficiunt: nihilominus existentiam talium objectorum non arguunt. 2°. Sensationes formaliter acceptae possunt spectari ut objectum sui ipsarum; ergo illa expressio: *sentio et illud quod sentio non est aliquid*, absurda non est, nisi istum sensum haberet: *experior in me affectionem, et non experior*; semper autem *per se* loquendo remaneret potestas quaerendi, utrum talis affectio habeat objectum externum, nec ne; e. g. in sensationibus doloris, coloris, etc. 3°. Sensatio formaliter spectata, toto genere differt ab objectis externis eorumque proprietatibus; nequit igitur sine aliquo medio existentiam objecti externi indicare: ad hoc enim requiritur, ut eam spectemus tamquam aliquid necessario connexum cum reali praesentia talis objecti. Certum igitur videtur esse, requiri aliquod implicitum iudicium, quo ex praesentia sensationum existentia objectorum practice inferatur. Sic animus, e. g. pueri, vix corpori conjunctus, experietur sane diversas affectiones gratas et ingratas; cumque illas non semper volenti adesse, istas vero etiam renitenti sese offerre experimentaliter deprehendat, iudicio practico et experimentali inferet sui corporis, aliorumque objectorum extra se, existentiam. Iudicium hoc magis magisque confirmabitur ex affectionibus indigentiae, quibus subsidium ab extrinseco fertur. Neque iudicium hoc experimentale adversatur statui infantis; non enim requirit expeditum rationis usum.